

ÅRSRAPPORT FRÅ PROGRAMSENSOR

Namn:

Torgeir Onstad

Programsensor ved

- **fakultet:**
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
- **studieprogram/fagområde:**
Lærerutdanning med master i naturvitenskap (5-årig)
Lærerutdanning med matematikk og naturfag (4-årig)

Oppnemnt for perioden:

2006 – 2010

Rapporten gjeld perioden:

Høsten 2006 (og delvis våren 2007)

Innledning

Jeg ble forespurt om å være programsensor i juni 2006, nominert av lærerutdanningsutvalget ved MN samme måned, og oppnevnt av MN-fakultetet 26.06.2006. Den formelle programsensoravtalen ble sendt til meg i mars 2007, og den var ferdig undertegnet i sommer.

Jeg har fått tilsendt mye informasjon, særlig i form av elektroniske filer og som lenker til nettsteder. Jeg besøkte UiB to ganger høsten 2006. I oktober deltok jeg på et møte i lærerutdanningsutvalget ved MN-fakultetet, og i november deltok jeg på et møte i programstyret for lærerutdanning. Besøkene ble dessuten nyttet til samtaler med faglig tilsatte, administrativt tilsatte og studenter ved lærerutdanningen på UiB.

Korrespondansen og samtalene hittil har hatt en sonderende karakter. Jeg har trengt tid for å bli kjent med strukturen i lærerutdanningen. Den er mangfoldig og innfløkt, og har dessuten vært i en omfattende omleggingsprosess nettopp nå. Og vi har i fellesskap trengt tid for å avklare hvilke områder og aspekter ved utdanningen jeg særlig skal ta for meg i vervet som programsensor.

Våren 2007 har jeg ikke besøkt Bergen. Men jeg har studert dokumenter. Kommentarene nedenfor vil være preget av denne lesingen, og til dels knytte seg til dokumenter som er kommet etter 2006.

Kommentarer

Jeg følger den oppsatte rapportmalen, selv om flere av punktene nedenfor er uaktuelle ved denne rapporteringen.

1. Pensum, studieopplegg, prøveordning/eksamen

Universitetet i Bergen har tatt et dristig grep om lærerutdanningen. Ingen andre læresteder i Norge har i samme grad forsøkt å følge opp intensjonen om at denne utdanningen skal være *integrert*. Ved UiO ligger nesten hele PPU samlet i 6. og 7. semester (se eksempler på nettsiden <http://www.uio.no/studier/program/lektor/> ved å velge *studieretning* og deretter *anbefalt studieløp*). Ved NTNU ligger nesten hele PPU i 5. og 8. semester (se for eksempel <http://www.ntnu.no/studier/mlreal/oppbygging>). Der er altså PPU spredd litt mer i studiet, men ikke parallellt med fagstudiene. Universitetet i Tromsø har tidligere hatt en svak parallelllegging, men i den nyeste studieordningen er dette forlatt, og PPU er nå samlet i 7. og 8. semester (se både gammel og ny ordning på <http://uit.no/matnat/laerer/7>). I dette bildet skiller UiB seg ut med praktisk-pedagogiske komponenter i både 1., 3., 5., 7. og 8. semester (i alle fall i MN-modellene). Disse tas samtidig med faglige emner.

Det er ingen tvil om at UiB med dette i overlegen grad kommer nærmest sentrale intensjoner om integrasjon av lærerutdanningens ulike komponenter. Dette er selvsagt de andre studiestedene klar over. Grunnene til at de har gjort andre valg, er i særlig grad administrative. Det er svært krevende å organisere studier som tar hensyn til så mange ulike komponenter. Spesielt er det vanskelig å sikre en gjennomføring av undervisningspraksisen i skolen med solid kvalitet, dersom denne skal finne sted samtidig som studentene følger ordinære fagkurs. Særlig problematisk blir dette på studiesteder med mange lærerstudenter, det vil først og fremst si i Oslo og Trondheim.

Jeg tror det er riktig å si at de øvrige studiestedene venter med en viss skepsis og med stor spenning på de erfaringene UiB vil høste med sitt ambisiøse opplegg.

Det er ikke helt enkelt for en utenforstående å skaffe seg oversikt over studieoppleggene i Bergen. Det skyldes til dels at lærerutdanningsprogrammene har gjennomgått en omfattende utrednings- og revisjonsprosess. Men det skyldes også at informasjonen på internett er uoversiktlig og ikke oppdatert. Nettsidene til UiB er mangfoldige, og det er

ikke alltid opplagt hvor man skal klikke for å finne den informasjonen man er på jakt etter. Informasjonen er av og til organisert på overraskende måter. Det er mange ganger ikke godt å vite om den nettsiden man leser på, er oppdatert og aktuell, eller om informasjonen er foreldet. La meg gi et eksempel:

Jeg går til studentportalen (?) <http://studere.uib.no/>. Jeg velger *Lærarutdanning* og deretter *Integrert lærarutdanning i matematikk og naturfag (4-årig)*. Den siden jeg da kommer til, gir nyttig informasjon om studiet. Et stykke ned i teksten finner jeg følgende avsnitt:

Oversikten under viser korleis studiet er bygd opp pr. dags dato.

Lærarutdanninga ved UiB er for tida under endring og oppbygginga av studiet kan av den grunn bli noe annleis. Oppdatert informasjon vil bli lagt ut på nettsida studere.uib.no/laerer.

Når jeg leser dette, er det sommeren 2007. "Dags dato" bør da være sommeren 2007, særlig med tanke på at det nye studieopplegget gjøres virksomt fra høsten av. Men når jeg leser videre, stemmer ikke beskrivelsene med de informasjonene jeg ellers har. Dette må trolig være det forrige studieopplegget! Men hvordan skal en uinformert leser kunne vite det? Det fins ingen datering av teksten på siden, bortsett fra ©2007 nederst. — Sitatet inviterer videre til å søke oppdatert informasjon på <http://studere.uib.no/laerer/>, så jeg går dit. Men det jeg finner da, er ikke oppdaterte opplysninger om den 4-årige lærerutdanningen til MN, men derimot like *utdaterte* opplysninger om den 5-årige! I tillegg viser siden at den er organisert under *Språk, litteratur*, enda den handler om matematikk og naturfag!

Informasjon er vanskelig, og på internett er det enda vanskeligere. Jeg har under arbeidet med denne rapporten oppdaget tilsvarende inkonsistenser, mangler og feil ved informasjonen om lærerutdanningen på UiO, så UiB er slett ikke alene. Like fullt er det svært viktig at man tar denne problematikken alvorlig.

Ved NTNU valgte man for noen år siden å tilsette fagdidaktikere ved de ulike fag-instituttene, og la dermed deler av PPU ut dit. Erfaringene med dette var til dels negative. UiB har valgt en tilsvarende organisering. Det er også dristig, når man kjenner til problemene som oppsto i Trondheim. En fagdidaktiker lever og arbeider i en spenning mellom fag og didaktikk, en spenning som potensielt er meget fruktbar, men som kan være frustrerende hvis ikke både faget og didaktikken får næring. Ved UiO og NTNU arbeider de aller fleste fagdidaktikerne på henholdsvis ILS og PLU. Det gir nærhet til pedagoger og til fagdidaktikere fra en rekke fagfelt. På den måten blir den didaktiske siden godt ivaretatt. Det kan derimot være en utfordring for mange å holde nær kontakt med det tilsvarende fagmiljøet. I Bergen vil fagdidaktikerne være tett innpå faget, men får en tilsvarende utfordring i å utvikle den didaktiske siden av sin kompetanse.

Mange interessante spørsmål framstår: Blir det former for fruktbart samvirke mellom fag og fagdidaktikk på de ulike instituttene? Vil studentene merke at det i undervisningen trekkes tråder mellom fagemnene og PPU-ernene? Vil de oppleve en faglig integrasjon som går ut over parallellitet i tid? Greier fagdidaktikerne å holde konstruktiv kontakt med fagdidaktikere på andre institutter og med pedagogene i PPU?

Når det gjelder innhold og struktur i studieprogrammene, har jeg bare dannet meg noen foreløpige inntrykk. Dette vil jeg se nærmere på i tiden framover.

Hvis man leser planene uten forhåndskunnskap, er det vanskelig å følge med hele veien. Det forekommer fotnoter og henvisninger til Ex.sholae og RDID110 uten forklaringer. Dette synes å være kurs som ikke lenger tilbys.

En gjennomgående kommentar gjelder bruken av begrepet *undervisningskompetanse*. Dette brukes hyppig. En studieplan kalles for eksempel *Integrert lærerutdanning med undervisningskompetanse i fysikk og matematikk*. Andre steder står det at et studieprogram *gir* undervisningskompetanse i visse fag på visse nivåer i skolen. Er dette forsvarlig språkbruk, når vi vet at i praksis er det skoleeiere og skoleledere som foretar den reelle kompetansevurderingen?

Mer spesifikke kommentarer er sendt i et separat notat.

2. Studie- og eksamenskrav og generelt om studentenes prestasjoner

Jeg har hittil ikke sett på dette.

3. Vurderingsprosessen som blir nyttet i studiet og praktiseringen av karakterskalaen A-F og ev. bestått / ikke bestått

Dette er heller ikke vurdert.

4. I hvilken grad har du som programsensor deltatt i drøftinger i fagmiljøet om struktur og innhold i studieprogrammet og om de vurderingsmetodene som blir nyttet

Delvis gjennom korrespondanse og særlig gjennom de to besøkene i Bergen har jeg blitt informert og delvis deltatt i drøftinger, særlig knyttet til revisjonen av studieprogrammene.

5. Ev. særlige forhold ved gjennomføringen av studieprogrammet i perioden

Det spesielle er den nevnte omleggingen til reviderte studieprogram.

6. Rollen og oppgavene som programsensor

Jeg har gått gjennom en rekke dokumenter som berører eller beskriver vervet som programsensor ved UiB. Inntrykket er at informasjon, beskrivelser og definisjoner spriker, og at det ikke har etablert seg en avklart oppfatning om rolle og oppgaver ennå.

UV-fakultetet ved UiO har en ordning med *tilsynssensorer*. Disse har en rolle som helt tydelig svarer til betegnelsen – de skal føre tilsyn med sensuren. Både retningslinjene og avtalemalen omtaler primært oppgaver knyttet til *vurdering, vurderingsordninger,*

vurderingsprosesser og karakterresultater. (Dokumentene fins tilgjengelige på nettet, se <http://www.uv.uio.no/omenheten/kvalitetutdanning/systembeskrivelse.html>). Det er riktig nok en tilføyelse om at også andre oppgaver kan være aktuelle etter avtale, men dette spiller åpenbart en sekundær rolle. Jeg har lest rapporter fra to tilsynssensorer, og de bekrefter at oppgavene utelukkende har dreid seg om sensur og vurderingsordninger.

Enkelte av dokumentene fra UiB gir et tilsvarende inntrykk.

Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia nevner så vidt jeg kan se program-sensorer bare to steder. I avsnitt 5.3 nevnes programsensorer sammen med "bruk av karakterskalaen". I avsnitt 7 står det videre at "programsensoren kan m.a. evaluere vurderingene som blir utførte og vurderingsordningene som blir nytta i studiet" og at det skal utarbeides en årlig rapport "der m.a. strukturen i studieprogrammet samt vurderingene og vurderingsordningene" skal omtales.

Rektors og universitetsdirektørens notat *Retningslinjer for ekstern sensorordning ved UiB* gir i avsnitt 1 følgende definisjon: "For ekstern sensor med oppgaver som under II, heretter kalla programsensoren, gjeld retningslinjene nedanfor." Og i II som det refereres til, står det at sensoren skal "evaluere vurderingene eller vurderingsordningene". Dette virker jo klart og entydig, selv om det er enkelte oppmykninger i det følgende. I avsnitt 2 omtales programsensors funksjon. Programsensoren skal vurdere standarden til programmet og gi råd om innhold, kombinasjoner og struktur i kursene. For øvrig handler avsnittet om eksamens- og vurderingssystemet og om programsensors innsyn i vurderingsprosessene og karaktersettingen. Avsnitt 5 handler i sin helhet om programsensors medvirkning i vurderingsprosedyren.

Dokumentene fra MN-fakultetet har derimot et noe annet preg. Fortsatt nevnes *vurderingsmåter og vurderingsmetoder*, men her får andre momenter en mer framstående plass: *den faglige oppbygningen av studieprogrammet, undervisningsmetoder, lærings-effekt, utnyttelse av læringsressurser, samt innhold, kombinasjoner og struktur i kursene.* (Se saksdokument til sak 03/05 i studiestyret og kapittel 1 i sensormappen.) Det står videre at instituttet skal "definere hva programmet har behov for å få frem i evalueringen" og sette opp en detaljert plan for evalueringen. Det ser altså ut til at fakultetet gir instituttene betydelig frihet til å definere programsensorenrollen, og relativt uavhengig av de sentrale definisjonene og styringsdokumentene.

I den programsensoravtalen jeg har inngått med MN-fakultetet, synes vurderingsmåter å spille en ganske liten rolle i forhold til å evaluere studieprogrammets faglige oppbygning, innhold og kvalitet.

Dette er utvilsomt interessant og viktig. Samtidig er de konkrete arbeidsoppgavene og framgangsmåtene betydelig mer uklare, mangetydige og tidkrevende enn å lese noen studentbesvarelser og overhøre noen eksaminasjoner. Jeg vil bruke tid i år til ytterligere presisering av fakultetets forventninger og avklaring av hvordan jeg konkret skal bruke min tid som programsensoren i tiden framover.

Formuleringer i saksnotatet til sak 32/07 i programstyret for lærerutdanning skaper ytterligere uklarhet om programsensors rolle. Der står det at programsensor for den samlede lærerutdanningen skal ha ”overordnet ansvar for lærerutdanningen som helhet” og at programsensorer ved fakultetene skal ha ”ansvar for programfagdelen av studieplanen”. Dette er trolig bare språklig uheldige formuleringer og neppe uttrykk for realiteter. En programsensor kan selvsagt ikke ha *ansvar for utdanningen* eller *ansvar for studieplanen*! Derimot kan man ha som oppgave å *evaluere* disse.

Avslutning

Jeg er godt fornøyd med all den informasjonen jeg har fått fra UiB. Jeg får regelmessig møtepapirer for lærerutdanningsutvalget ved MN-fakultetet og for programstyret for lærerutdanning. Jeg har fått en rekke nyttige lenker, og jeg har fått tilgang til *Mi side*.

Jeg har møtt mange mennesker ved UiB som synes å gi lærerutdanningen entusiastisk støtte. Men jeg har også møtt noen som har uttrykt usikkerhet om det virkelig var nødvendig med en så omfattende reform så snart. Det er inspirerende og lærerikt å få innsikt i tenkemåter og begrunnelser.

Jeg ser fram til det fortsatte virket som programsensor for MN-fakultetet ved UiB.

Oslo, juli 2007.
Torgeir Onstad